SODBA SODIŠČA PRVE STOPNJE (tretji senat)

z dne 15. aprila 2008 *

V zadevi T-348/04,

Société internationale de diffusion et d'édition SA (SIDE), s sedežem v Vitry-sur-Seine (Francija), ki jo zastopata N. Coutrelis in V. Giacobbo, odvetnika,

tožeča stranka,

proti

Komisiji Evropskih skupnosti, ki jo zastopa J.-P. Keppenne, zastopnik,

tožena stranka,

* Jezik postopka: francoščina.

ob intervenciji

Francoske republike, ki sta jo najprej zastopala G. de Bergues in S. Ramet, nato G. de Bergues in A.-L. Vendrolini, zastopniki,

intervenient,

zaradi predloga za razglasitev ničnosti člena 1, zadnji stavek, Odločbe Komisije 2005/262/ES z dne 20. aprila 2004 glede podpore, ki jo je Francija izvrševala v korist Zadruge za izvoz francoskih knjig (Coopérative d'exportation du livre français) (CELF) (UL 2005, L 85, str. 27),

SODIŠČE PRVE STOPNJE
EVROPSKIH SKUPNOSTI (tretji senat),

v sestavi M. Jaeger, predsednik, V. Tiili, sodnica, in T. Tchipev, sodnik,

sodni tajnik: J. Palacio González, glavni administrator,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 23. maja 2007,

izreka naslednjo

Sodbo

Dejansko stanje

1 Tožeča stranka, Société internationale de diffusion et d'édition (SIDE), je posrednik s sedežem v Franciji, katerega glavna poslovna dejavnost je zlasti izvoz knjig v francoskem jeziku v druge države članice Evropske unije in v tretje države.

2 Posredniki so različni gospodarski subjekti, ki se ukvarjajo s trženjem knjig. Sodelujejo s trgovci na drobno ali organizacijami, ne pa s končnim uporabnikom. Omogočajo izpolnjevanje naročil, katerih obdelava bi bila predraga za založnike ali njihove distributerje. Posrednik zbere naročila različnih strank, ki so posamično malo pomembna, in se obrne na založnika ali distributerja, ki tako opravi dostavo samo na eno mesto. Prav tako združi naročila svojih strank knjigarnarjev ali institucij za dela različnih založnikov in s tem svojim strankam prihrani, da bi morale oddati številna naročila pri številnih ponudnikih.

3 Coopérative d'exportation du livre français, ki posluje pod trgovskim imenom „Centre d'exportation du livre français" (CELF), je zadružna delniška družba, ki prav

tako opravlja posredniško dejavnost. V skladu z zadnjo različico statuta družbe CELF je njena dejavnost „neposredna obdelava naročil iz tujine ter čezmorskih ozemelj in departmajev za knjige, brošure in vse nosilce sporočanja, splošneje pa izvajanje vseh postopkov, katerih namen je zlasti razviti promocijo francoske kulture po svetu z zgoraj navedenimi nosilci“.

4 Člani družbe CELF so večinoma založniki s sedežem v Franciji. Vendar pa se v družbo CELF lahko vključijo vsi gospodarski subjekti, ki so dejavni v sektorju založništva ali razširjanja knjig v francoskem jeziku, ne glede na njihov kraj sedeža.

5 Poslovna dejavnost družbe CELF in poslovna dejavnost tožeče stranke sta usmerjeni predvsem na nefrankofonske države in območja. Na frankofonskih območjih, zlasti v Belgiji, Kanadi in Švici, trženje knjig zagotavljajo distribucijske mreže založnikov.

6 Ko je leta 1979 družba CELF naletela na finančne težave, so se francoski organi odločili, da ji dodelijo nekatere subvencije.

7 Cilj zadevnih subvencij je bil omogočiti izvoznim posrednikom, da izpolnijo vsa naročila knjigarn s sedežem na nefrankofonskih območjih, ne glede na njihov znesek, donosnost in namen, da bi spodbudili širjenje frankofonske literature po vsem svetu.

8 Edina subvencija, ki je predmet te zadeve (v nadaljevanju: sporna pomoč), se je dodeljevala letno od leta 1980 naprej, čeprav se je njen znesek od tega datuma naprej

spreminjal. Sporna pomoč je obsegala sveženj letnih subvencij, pri čemer je bila posamezna subvencija posebej namenjena izravnavi dodatnih stroškov, nastalih vsako leto z obdelavo naročil knjigarn s sedežem v tujini v znesku 500 FRF (76,22 EUR) ali manj, brez stroškov prevoza (v nadaljevanju: majhna naročila), za katera se je štelo, da so pod pragom rentabilnosti.

9 Od leta 1981 se je četrtina zneska subvencije, odobrene predhodno leto, izplačevala na začetku leta, preostali znesek pa je bil dodeljen jeseni, potem ko so javni organi preverili poslovne napovedi družbe CELF in nihanja, ugotovljena v prvem delu poslovnega leta. V treh mesecih po končanem poslovnem letu je bilo treba francoskemu ministrstvu za kulturo in frankofonijo predložiti podrobno poročilo o načinu uporabe subvencije, skupaj s seznamom dokazil.

10 Tožeča stranka je z dopisom z dne 20. marca 1992 opozorila Komisijo na nekatere pomoči za promocijo, prevoz in trženje francoskih knjig, ki so jih francoski organi dodelili družbi CELF. Komisijo je tudi vprašala, ali so bile te pomoči priglašene v skladu z določbami člena 93(3) Pogodbe ES (postal člen 88(3) ES).

11 Komisija je z dopisom z dne 7. avgusta 1992 tožeči stranki potrdila obstoj nekaterih nepriglašenih pomoči v korist družbe CELF, vključno s sporno pomočjo.

12 Komisija je 18. maja 1993 sprejela odločbo o odobritvi navedenih pomoči z naslovom „Pomoč za izvoznike francoskih knjig“ [odločba NN 127/92 (UL C 174, str. 6)].

13 Sodišče prve stopnje je s sodbo z dne 18. septembra 1995 v zadevi SIDE proti Komisiji (T-49/93, Recueil, str. II-2501) razglasilo ničnost zgoraj navedene odločbe, ker se je nanašala na sporno pomoč. Sodišče je menilo, da Komisija ni upoštevala obveznosti začetka kontradiktornega postopka iz člena 93(2) Pogodbe ES (postal člen 88(2) ES).

14 Komisija se je 30. julija 1996 odločila, da bo začela postopek, določen v členu 93(2) Pogodbe ES (postal člen 88(2) ES).

15 Komisija je 10. junija 1998 sprejela novo odločbo, s katero je sporno pomoč razglasila za združljivo s skupnim trgom [Odločba 1999/133/ES o državni pomoči za DU CELF (UL 1999, L 44, str. 37.

16 Tožeča stranka je 29. septembra 1998 v sodnem tajništvu Sodišča prve stopnje vložila tožbo za razglasitev ničnosti navedene odločbe.

17 Odločba 1999/133 je bila tudi predmet ničnostne tožbe, ki jo je 8. septembra 1998 v sodnem tajništvu Sodišča vložila Francoska republika. Francoska republika je to odločbo izpodbijala, ker Komisija ni uporabila člena 90(2) Pogodbe ES (postal člen 86(2) ES).

18 Ker sta se tožbi nanašali na veljavnost istega akta, je Sodišče prve stopnje s sklepom predsednika četrtega razširjenega senata Sodišča prve stopnje z dne 25. marca 1999 v skladu s členom 47, tretji odstavek, Statuta Sodišča (postal člen 54, tretji odstavek, Statuta Sodišča) prekinilo postopek do razglasitve sodbe Sodišča.

19 Sodišče je s sodbo z dne 22. junija 2000 v zadevi Francija proti Komisiji (C-332/98, Recueil, str. I-4833) zavrnilo tožbo Francoske republike. Postopek na Sodišču prve stopnje se je nadaljeval.

20 Francoski organi so sporno pomoč odpravili leta 2002.

21 Odločba 1999/133 je bila s sodbo Sodišča prve stopnje z dne 28. februarja 2002 v zadevi SIDE proti Komisiji (T-155/98, Recueil, str. II-1179) razglašena za nično. Sodišče prve stopnje je ugotovilo, da je Komisija storila očitno napako pri presoji, kar zadeva opredelitev upoštevnega trga.

22 Komisija je 20. aprila 2004 sprejela Odločbo 2005/262/ES o pomoči Francije za CELF (UL L 85, str. 27, v nadaljevanju: izpodbijana odločba).

23 Komisija je v izpodbijani odločbi ugotovila, da sporna pomoč pomeni državno pomoč v smislu člena 87(1) ES (uvodna izjava 127). Nato je preučila, ali se uporablja katero od odstopanj od splošne prepovedi državnih pomoči, določene v navedenem členu. Komisija je v obravnavanem primeru izrecno izključila odstopanja, določena v členu 87(2) ES, in tudi odstopanja, določena v členu 87(3)(a), (b) in (c), ES (uvodna izjava 132). Nazadnje je menila, da ima sporna pomoč kulturni cilj v smislu člena 87(3)(d) ES, v skladu s katerim se za združljivo s skupnim trgom lahko šteje pomoč za pospeševanje kulture in ohranjanja kulturne dediščine, kadar takšna pomoč ne škoduje trgovinskim pogojem in konkurenci v Skupnosti v obsegu, ki je v nasprotju s skupnimi interesi (uvodni izjavi 134 in 139).

24 Zato se je Komisija omejila na preverjanje združljivosti sporne pomoči na trgu izvoznega posredništva na podlagi člena 87(3)(d) ES (uvodna izjava 186). V zvezi s tem je najprej ugotovila umestnost merila majhnih naročil kot referenčnega elementa za utemeljitev dodelitve sporne pomoči (uvodne izjave od 187 do 197). Nato je preverila resničnost utemeljitve sporne pomoči, tj. obstoj dodatnih stroškov, neposredno povezanih z obdelavo majhnih naročil. Komisija je tako ocenila stroške, ki jih je imela družba CELF zaradi obdelave majhnih naročil leta 1994 na podlagi računovodskih podatkov, ki jih je poslala Francoska republika (uvodne izjave od 203 do 206). Menila je, da podatki za navedeno leto pomenijo ustrezno referenco za oceno stroškov obdelave majhnih naročil, ker dokazila in pojasnila, ki jih je Francoska republika zagotovila za druga poslovna leta, kažejo, da struktura majhnih naročil ostaja stabilna iz enega leta v drugo (uvodna izjava 208). Nazadnje je Komisija ugotovila, da sporna pomoč ne more pomeniti čezmernega nadomestila stroškov, nastalih z obdelavo majhnih naročil.

25 Iz zgoraj navedenih razlogov je Komisija v členu 1 izpodbijane odločbe ugotovila naslednje:

„Podpora, namenjena [CELF] za obravnavo naročil na drobno knjig v francoskem jeziku, ki jo je Francija izvedla med letoma 1980 in 2001, predstavlja pomoč, ki ustreza členu 87(1) [ES]. Ker Francija ni priglasila te pomoči Komisiji, preden jo je izvedla, je bila ta pomoč podeljena nezakonito. Pomoč je kljub temu združljiva s skupnim trgom v skladu s členom 87(3)(d) [ES].“

Postopek in predlogi strank

26 Tožeča stranka je 20. avgusta 2004 v sodnem tajništvu Sodišča prve stopnje vložila to tožbo.

27 Francoska republika je z dopisom, vloženim v sodnem tajništvu Sodišča prve stopnje 2. decembra 2004, Sodišču prve stopnje predlagala, naj ji dovoli intervencijo v tem postopku v podporo predlogom Komisije, kar ji je bilo odobreno s sklepom predsednika tretjega senata Sodišča prve stopnje z dne 20. januarja 2005.

28 Sodišče prve stopnje je 22. marca 2007 Komisijo zaprosilo, naj pisno odgovori na nekatera vprašanja in predloži nekatere dokumente. Komisija je tej zahtevi ugodila v predpisanem roku.

29 Na podlagi poročila sodnika poročevalca se je Sodišče prve stopnje (tretji senat) odločilo, da začne ustni postopek.

30 Stranke so na obravnavi 23. maja 2007 podale ustne navedbe in odgovorile na vprašanja Sodišča prve stopnje.

31 Tožeča stranka predlaga Sodišču prve stopnje, naj:

– člen 1, zadnji stavek, izpodbijane odločbe razglasi za ničnega;

– podredno, razglasi za ničnega člen 1, zadnji stavek, izpodbijane odločbe, ker je Komisija sporno pomoč razglasila za združljivo pred letom 1999 ali, alternativno, 1997 ali 1994;

– če navedenima zahtevkoma ni ugodeno, razglasi za ničnega člen 1, zadnji stavek, izpodbijane odločbe, ker je sporna pomoč razglašena za združljivo pred 1. novembrom 1993;

– Komisiji naloži plačilo stroškov.

32 Komisija predlaga Sodišču prve stopnje, naj:

– tožbo zavrne;

– tožeči stranki naloži plačilo stroškov.

33 Intervenient predlaga Sodišču prve stopnje, naj:

– tožbo zavrne;

– tožeči stranki naloži plačilo stroškov.

Pravno stanje

34 Tožeča stranka navaja tri tožbene razloge v podporo svoji tožbi, pri čemer je tretji razdeljen na dva dela. Prvi tožbeni razlog se nanaša na neobstoj pravne podlage za razglasitev združljivosti sporne pomoči s skupnim trgom pred 1. novembrom 1993. Drugi tožbeni razlog se nanaša na neskladnost izpodbijane določbe s členom 88(3) ES. Tretji tožbeni razlog se nanaša na kršitev člena 87(3)(d) ES. Prvi del tretjega tožbenega razloga se nanaša na diskriminacijsko naravo sporne pomoči, medtem ko drugi del temelji na očitnih napakah pri presoji.

35 Najprej je treba preučiti prvi tožbeni razlog in nato drugi del tretjega tožbenega razloga.

Prvi tožbeni razlog, ki se nanaša na neobstoj pravne podlage pred 1. novembrom 1993

Trditve strank

36 Tožeča stranka trdi, da se je Komisija, ko je v členu 1, zadnji stavek, izpodbijane odločbe sporno pomoč razglasila za združljivo s skupnim trgom na podlagi člena 87(3)(d) ES, oprla na napačno pravno podlago. Tožeča stranka namreč meni, da ker je bila ta določba uvedena s Pogodbo EU, ki je začela veljati 1. novembra 1993, bi bilo sporno pomoč mogoče razglasiti za združljivo s skupnim trgom šele od tega datuma naprej.

37 Tožeča stranka trdi, da načelo prepovedi retroaktivnosti prepoveduje uporabo akta Skupnosti pred datumom začetka njegove veljavnosti. To načelo naj bi dopuščalo le zelo redke izjeme, zlasti kadar so izrecno določene prehodne določbe ali kadar to jasno izhaja iz cilja ali sistematike zadevnega akta. Tožeča stranka trdi, da Pogodba EU ne vsebuje nobene prehodne določbe in da nič ne kaže, da so podpisniki Pogodbe nameravali dati členu 87(3)(d) ES retroaktivni učinek.

38 Tožeča stranka se sklicuje na Sporočilo Komisije z dne 22. maja 2002 o določitvi pravil, ki se uporabljajo za presojo nezakonite državne pomoči (UL C 119, str. 22), ki naj bi potrjevalo, da je treba združljivost nezakonito izplačanih pomoči s skupnim trgom na splošno presoditi „glede na temeljna merila, določena v katerem koli aktu, ki velja na datum odobritve pomoči“.

39 Tožeča stranka meni, da če bi bile nepriglašene pomoči ocenjene na podlagi določb, ki so veljale na datum odločbe Komisije in ne na datum njihove dodelitve, bi bila posledica nagrada za nezakonitost, ker bi za pomoč retroaktivno veljala odločba o združljivosti, ki pa ne bi bila izdana, če bi zadevna članica upoštevala člen 88 ES in pomoč priglasila Komisiji pred njeno dodelitvijo.

40 Poleg tega tožeča stranka meni, da za odstopanje, določeno v členu 87(3)(d) ES, ni mogoče šteti, da je zajeto v členu 87(3)(c) ES. Opozarja, da Komisija v izpodbijani odločbi ni uporabila člena 87(3)(c) ES v obravnavanem primeru. Poleg tega tožeča stranka trdi, da bi s tako razlago odstopanje iz člena 87(3)(d), uvedeno s Pogodbo EU, ostalo brez vsakega učinka.

41 Komisija v obrambi trdi, da pravni položaj ureja zakonodaja, ki je veljala v času, ko je navedeni položaj postal dokončen. V obravnavanem primeru bi se bilo treba sklicevati na čas, ko je bila sprejeta odločba o združljivosti sporne pomoči.

42 Komisija navaja, da iz splošnih pravnih načel izhaja, da se na splošno novi zakoni, vključno z določbami pogodb, uporabljajo za prihodnje učinke položajev, ki so nastali, ko je veljala še stara zakonodaja.

43 Vsekakor naj bi bila nujna takojšnja uporaba člena 87(3)(d) ES glede na cilj in sistematiko te določbe. Komisija trdi, da odločba o združljivosti državne pomoči s skupnim trgom ne pomeni popolnoma formalnega postopka, ki zahteva natančno pravno podlago. Komisija bi morala presoditi konkretni prispevek zadevne pomoči k cilju splošnega interesa po eni strani in njene negativne učinke na konkurenco po drugi strani. V okviru te analize bi morala presoditi samo, ali v času njene preučitve interes Skupnosti zahteva, da se pomoč povrne ali ne, kajti z gospodarskega vidika nezakonita pomoč ne preneha učinkovati na dan, ko je dodeljena, ampak še naprej učinkuje, dokler gospodarski subjekt ostane dejaven na trgu.

44 Komisija pojasnjuje, da če ne bi takoj uporabila novega merila o združljivosti, bi bila njena odločba v nasprotju s ciljem, ki je odslej priznan v Pogodbi. Meni, da ni mogoče zahtevati povračila pomoči samo zato, ker naj bi bila izplačana prezgodaj.

45 Komisija trdi, da je njeno stališče potrdilo Sodišče prve stopnje v sodbi z dne 18. novembra 2004 v zadevi Ferriere Nord proti Komisiji (T-176/01, ZOdl., str. II-3931).

46 Komisija meni, da uporaba novega pravila za analizo nepriglašene pomoči ne pomeni nujno „nagrade za nezakonitost“. Ta takojšnja uporaba bi namreč lahko bila neugodna za državo članico v primeru zaostritve meril o združljivosti.

47 Nazadnje Komisija trdi, da ni nobenega nujnega razloga pravne varnosti, ki bi upravičeval dejstvo, da se v obravnavanem primeru omeji časovno področje uporabe člena 87(3)(d) ES.

48 Podredno Komisija trdi, da je bilo odstopanje v zvezi s kulturnim ciljem, ki ga od leta 1993 vsebuje člen 87(3)(d) ES, prej zajeto v točki (c) istega odstavka in da je bilo s tem, da je bila v istem odstavku dodana točka (d), samo bolje opredeljeno.

49 Francoska republika sprejema trditve Komisije.

Presoja Sodišča prve stopnje

50 Iz člena 1, zadnji stavek, izpodbijane odločbe izhaja, da je bila sporna pomoč razglašena za združljivo s skupnim trgom na podlagi člena 87(3)(d) ES. Ta določba pomeni odstopanje od splošne prepovedi državnih pomoči, določene v členu 87(1) ES, ki je bila uvedena s Pogodbo EU in je začela veljati 1. novembra 1993.

51 Tožeča stranka v bistvu trdi, da take pravne podlage ni bilo mogoče uporabiti za razglasitev pomoči za združljivo s skupnim trgom, kar zadeva obdobje od leta 1980 do 31. oktobra 1993.

52 V zvezi s tem je treba navesti, da na splošno načelo pravne varnosti nasprotuje temu, da se za časovno izhodišče uporabe akta Skupnosti določi datum pred datumom njegove objave, razen če to izjemoma zahteva cilj, ki ga je treba doseči, in če se ustrezno upošteva legitimno pričakovanje strank (sodba Sodišča z dne 25. januarja 1979 v zadevi Racke, 98/78, Recueil, str. 69, točka 20).

53 Tako, čeprav se postopkovna pravila na splošno uporabljajo za vse spore, ki potekajo, ko ta pravila začnejo veljati, to ne velja za materialnopravna pravila (sodba Sodišča z dne 12. novembra 1981 v združenih zadevah Meridionale industria salumi, od 212/80 do 217/80, Recueil, str. 2735, točka 9).

54 Da bi se zagotovilo upoštevanje načel pravne varnosti in varstva legitimnega pričakovanja, je namreč treba materialnopravna pravila Skupnosti razlagati tako, da se na položaje, nastale pred začetkom njihove veljavnosti, nanašajo samo, če iz njihovega besedila, ciljev ali sistematike jasno izhaja, da jim je treba pripisati tak učinek (glej sodbo Sodišča z dne 24. septembra 2002 v združenih zadevah Falck in Acciaierie di Bolzano proti Komisiji, C-74/00 P in C-75/00 P, Recueil, str. I-7869, točka 119 in navedena sodna praksa). Ta ugotovitev velja ne glede na ugodne ali neugodne učinke, ki bi jih navedena pravila lahko imela za stranko (v zvezi s tem glej sodbi Sodišča z dne 29. januarja 1985 v zadevi Gesamthochschule Duisburg, 234/83, Recueil, str. 327, točka 20, in z dne 7. februarja 2002 v zadevi Kauer, C-28/00, Recueil, str. I-1343, točka 20).

55 Nasprotno se zakonodaja Skupnosti uporabi nemudoma za prihodnje učinke stanja, ki je nastalo, ko so še veljala stara pravila (sodbi Sodišča z dne 10. julija 1986 v zadevi Licata proti CES, 270/84, Recueil, str. 2305, točka 31, in z dne 29. januarja 2002 v zadevi Pokrzeptowicz-Meyer, C-162/00, Recueil, str. I-1049, točka 50).

56 Glede na to je treba ugotoviti, da v Pogodbi EU ni določenih prehodnih določb v zvezi z uporabo člena 87(3)(d) ES. Poleg tega nič v tej določbi ne omogoča sklepanja, da je namenjena urejanju položajev, ki so nastali pred datumom začetka njene veljavnosti. Poleg tega Komisija v izpodbijani odločbi ni navedla, da je bilo treba člen 87(3)(d) ES v tem primeru uporabiti retroaktivno glede na cilj ali sistematiko navedene določbe niti da je bilo to potrebno za delovanje sistema nadzora, ki ga v zvezi s pomočmi, ki jih dodelijo države članice, izvaja Komisija. Komisija tudi ni navedla takih trditev v svoji obrambi.

57 Zato je treba preučiti samo, ali je bila sporna pomoč dokončno združljiva ali nezdružljiva, ko je bila izpodbijana odločba sprejeta.

58 Vsaka nova pomoč, ki ni bila priglašena in je že bila izplačana, je nujno nezdružljiva s skupnim trgom, če lahko izkrivlja konkurenco z dajanjem prednosti posameznim podjetjem ali proizvodnji posameznega blaga v obdobju, v katerem je bila izplačana, in če ni zajeta v nobenem odstopanju od splošne prepovedi državnih pomoči, določene v členu 87(1) ES. Ko je zadevna pomoč ustvarila učinke, ta vsekakor postane dokončno združljiva ali nezdružljiva s skupnim trgom. To zlasti drži v obravnavanem primeru, ker je Francoska republika odobrila in dodelila sporno pomoč, ki jo je družba CELF uporabila za izravnavo dodatnih stroškov letne obdelave majhnih naročil.

59 Zato v nasprotju s trditvami Komisije analiza združljivosti izplačane in neprigla-šene pomoči s skupnim trgom, zlasti take, kot je pomoč v obravnavanem primeru, ne zahteva samo presoje, ali je v času sprejetja ustrezne odločbe interes Skupnosti zahteval povračilo pomoči ali ne. Komisija mora namreč preveriti tudi, ali je v obdobju, v katerem je bila zadevna pomoč izplačana, ta lahko izkrivljala konkurenco.

60 Res je, da ima Komisija široko diskrecijsko pravico za priznanje pomoči na podlagi odstopanj od splošne prepovedi iz člena 87(1) ES. V teh primerih namreč presoja združljivosti ali nezdružljivosti državne pomoči s skupnim trgom povzroča težave, ki predpostavljajo upoštevanje in presojo zapletenih gospodarskih dejstev in okoliščin, ki se lahko hitro spreminjajo (sodba Sodišča z dne 14. februarja 1990 v zadevi Francija proti Komisiji, C-301/87, Recueil, str. I-307, točka 15). Vendar pa te diskrecijske pravice ni mogoče uporabiti, ne da bi hkrati upoštevali dejstvo, da je prav v obdobju, v katerem je bila zadevna pomoč nezakonito izplačana, ta lahko izkrivljala konkurenco na način, ki je v nasprotju z interesom Skupnosti, kot je bil določen v veljavnem zakonodajnem okviru.

61 Iz tega sledi, da je Komisija zmotno uporabila pravo, ko je člen 87(3)(d) uporabila za obdobje pred 1. novembrom 1993, namesto da bi uporabila materialnopravna pravila, ki so veljala v zadevnem obdobju.

62 Ta ugotovitev drži še toliko bolj, ker je treba v skladu z ustaljeno sodno prakso odstopanja od splošnega načela nezdružljivosti državnih pomoči s skupnim trgom, navedenega v členu 87(1) ES, razlagati strogo (sodba Sodišča z dne 21. junija 2001 v združenih zadevah Moccia Irme in drugi proti Komisiji, od C-280/99 P do C-282/99 P, Recueil, str. I-4717, točka 40, in sodba Sodišča prve stopnje z dne 25. septembra 1997 v zadevi UK Steel Association proti Komisiji, T-150/95, Recueil, str. II-1433,

točka 114). Tudi ta stroga razlaga zahteva, da se uporaba odstopanja v zvezi z državno pomočjo omeji na obdobje po začetku njegove veljavnosti, vsaj če so bile zadevne pomoči že izplačane.

63 V tem duhu je Sodišče v zvezi s pomočmi, ki jih zajema Pogodba ESPJ in so bile izplačane brez predhodne priglasitve, odločilo, da uporaba pravil kodeksa, ki veljajo na dan, ko Komisija sprejme odločbo o združljivosti pomoči, ki so bile izplačane na podlagi predhodnega kodeksa, dejansko vodi do retroaktivne uporabe predpisov Skupnosti (zgoraj navedena sodba Falck in Acciaierie di Bolzano proti Komisiji, točka 118). Sodišče je menilo, da v nobeni določbi kodeksa, ki je veljal v času sprejetja odločbe Komisije, ni bilo določeno, da je ta kodeks mogoče uporabiti retroaktivno. Poleg tega je Sodišče menilo, da iz sistematike in ciljev zaporednih kodeksov, ki so urejali zadevne pomoči, izhaja, da so bili ti kodeksi sprejeti glede na potrebe v določenem obdobju. Zato naj bi uporaba pravil, sprejetih v določenem obdobju glede na takratno stanje, za pomoči, izplačane v predhodnem obdobju, ne ustrezala sistematiki in ciljem takih predpisov (zgoraj navedena sodba Falck in Acciaierie di Bolzano proti Komisiji, točka 120).

64 Nasprotno položaj v obravnavanem primeru ni primerljiv s položajem, ki je privedel do zgoraj navedene sodbe Ferriere Nord proti Komisiji. Navedena sodba se je namreč nanašala na pomoč, ki ni bila izvedena pred odločbo Komisije o njeni združljivosti. Zato v obdobju pred sprejetjem navedene odločbe ni mogla ogrožati konkurence. Nasprotno, pomoč, ki je bila izplačana, preden je Komisija sprejela odločbo o njeni združljivosti s skupnim trgom, lahko ogrozi in celo izkrivlja konkurenco v obdobju pred sprejetjem te odločbe.

65 Ugotovitve, da je treba v obravnavanem primeru uporabo člena 87(3)(d) ES izločiti, ni mogoče ovreči z nobeno od dodatnih trditev Komisije.

66 Kar zadeva trditev, da noben nujni razlog pravne varnosti ne upravičuje, da se v obravnavanem primeru omeji časovno področje uporabe zgoraj navedene določbe, je treba opozoriti, da mora pravo Skupnosti zagotoviti upoštevanje načel pravne varnosti in legitimnega pričakovanja, na podlagi katerih mora biti zakonodaja Skupnosti jasna in predvidljiva za vse, ki jih zadeva (v zvezi s tem glej zgoraj navedeno sodbo Meridionale industria salumi, točka 10). Zakonodaja Skupnosti na področju državnih pomoči pa ne bi bila niti jasna niti predvidljiva za tiste, ki jih zadeva, če bi bilo pomoč, ki je ne bi bilo mogoče šteti za združljivo med letoma 1980 in 1993 zaradi neobstoja odstopanja od splošne prepovedi državnih pomoči, določene v členu 87(1) ES, ki se je uporabljala v tem obdobju, pozneje mogoče šteti za združljivo, če bi bilo uvedeno navedeno odstopanje. Zato je treba zavrniti trditev Komisije v zvezi s tem.

67 Kar zadeva trditev Komisije, da uporaba novega pravila za analizo nepriglašene pomoči ne pomeni nagrade za nezakonitost, je treba ugotoviti, da če bi šteli, da je nepriglašeno pomoč mogoče razglasiti za združljivo s skupnim trgom na podlagi odstopanja, ki ni veljalo, ko je bila navedena pomoč izplačana, bi to privedlo do tega, da bi bila prednost dana državi članici, ki jo je dodelila, v primerjavi z morebitnimi državami članicami, ki so morda želele odobriti podobno pomoč in so se temu odpovedale zaradi neobstoja odstopanja, ki bi to dovoljevalo. Prav tako bi imela zadevna država članica prednost v primerjavi s katero koli drugo državo članico, ki bi želela dodeliti pomoč v istem obdobju in bi jo priglasila pred začetkom veljavnosti zadevnega odstopanja ter bi torej od Komisije dobila odločbo, s katero bi bila pomoč razglašena za nezdružljivo s skupnim trgom. To bi pomenilo spodbudo za države članice, da ne priglasijo pomoči, za katere menijo, da so nezdružljive s skupnim trgom, zaradi neobstoja odstopanja, ki bi veljalo zanje, v upanju, da bo morda tako odstopanje sprejeto pozneje. Trditve Komisije torej ni mogoče sprejeti.

68 Nazadnje je treba zavrniti podredno trditev Komisije, da naj bi bile pomoči, izplačane pred 1. novembrom 1993, vsekakor zajete v odstopanju iz člena 87(3)(c) ES.

69 Ne da bi bilo treba preučiti, ali je odstopanje iz člena 87(3)(c) ES pred začetkom veljavnosti Pogodbe EU lahko pomenilo zadostno pravno podlago za priznanje združljivosti s skupnim trgom državne pomoči za pospeševanje kulture in ohranjanje kulturne dediščine, zadostuje ugotoviti, da ker je Komisija izbrala pravno podlago, za katero je menila, da je v obravnavanem primeru najustreznejša, tj. člen 87(3)(d) ES, je treba skladnost izpodbijane odločbe s pravom Skupnosti preučiti samo na podlagi te določbe. Poleg tega, ker je Komisija v izpodbijani odločbi (uvodna izjava 186) sama navedla, da si prizadeva preverjati združljivost pomoči na trgu izvoznega posredništva samo na podlagi člena 87(3)(d) ES, se pred Sodiščem prve stopnje ne more sklicevati na uporabo drugačne določbe.

70 Iz zgoraj navedenega sledi, da je Komisija zmotno uporabila pravo, ko je menila, da je sporna pomoč združljiva s skupnim trgom na podlagi člena 87(3)(d) ES, kar zadeva del pomoči, izplačane družbi CELF pred datumom začetka veljavnosti Pogodbe EU. Zato je treba člen 1, zadnji stavek, izpodbijane odločbe, kolikor se nanaša na obdobje pred 1. novembrom 1993, razglasiti za ničnega.

Drugi del tretjega tožbenega razloga, ki se nanaša na obstoj očitnih napak pri presoji

Trditve strank

71 Tožeča stranka trdi, da je sporna pomoč popolnoma nepovezana z majhnimi naročili in naj bi bila izključno pomoč za tekoče poslovanje, dodeljena družbi CELF brez časovne omejitve.

72 Po mnenju tožeče stranke majhna naročila niso bila opredeljena, ko je bila sporna pomoč dodeljena. Taka opredelitev, v kateri je pojasnjeno, da so majhna naročila tista v vrednosti manj kot 500 FRF, naj bi bila uvedena šele v okviru zadeve T-49/93. Namesto da bi bil prag 500 FRF določen na podlagi ekonomske analize, naj bi bil določen empirično.

73 Kar zadeva umestnost zgoraj navedene opredelitve, tožeča stranka trdi, da naj bi bilo leto 1994 namerno izbrano za referenčno leto, da bi upravičili določitev praga rentabilnosti na 500 FRF.

74 Vsekakor tožeča stranka poudarja, da analiza stroškovnega računovodstva za eno samo leto, čeprav podprta s tremi drugimi leti, ne zadostuje, da se za združljivo razglasi pomoč, ki se izplačuje več kot dvajset let. Navaja, da Komisija ni niti utemeljila izbire enega samega leta kot reference za tako dolgo obdobje niti ni pojasnila, zakaj metoda, uporabljena leta 1994, ni bila uporabljena za druga leta. Ker ni bila uporabljena nobena stalna metoda izračuna, bi bilo treba sporno pomoč šteti za subvencijo za tekoče poslovanje, dodeljeno ne glede na dodatne stroške, nastale z obdelavo majhnih naročil.

75 Kar zadeva leto 1994, tožeča stranka trdi, da naj bi bilo stroškovno računovodstvo družbe CELF izdelano tako, da bi umetno pokazalo, da je bila izplačana pomoč uporabljena samo za obdelavo majhnih naročil. Stroški v zvezi z majhnimi naročili naj bi bili povečani z več računovodskimi zvijačami, tj.: „neutemeljenimi množilnimi koeficienti“, „neupoštevanjem konkretnih načinov izvrševanja naročil“ in „različnimi ključi porazdelitve“.

76 Prvič, tožeča stranka navaja, da so bili stroški družbe CELF, povezani z obdelavo majhnih naročil, ocenjeni z uporabo množilnih koeficientov, ki so se razlikovali glede

na naloge, ker je bila obdelava majhnih naročil dražja od obdelave drugih naročil. Po mnenju tožeče stranke obstoj in vrednost uporabljenih koeficientov nista objektivno utemeljena. Zato naj bi bilo najmanj 9,12 % stroškov, povezanih z drugimi dejavnostmi družbe CELF, umetno pripisanih majhnim naročilom.

77 Drugič, tožeča stranka meni, da tudi če bi bila uporaba množilnega koeficienta upravičena, bi ta uporaba morala biti omejena na naročila, ki niso bila prenesena na daljavo. Prenos na daljavo naj bi bistveno znižal stroške obdelave in sprejemanja naročil in najpogosteje odpravil potrebo po kurirjih, ker večina dobaviteljev sama dostavi naročila, prenesena na daljavo.

78 Čeprav je bilo več kot dve tretjini majhnih naročil družbe CELF leta 1994 prenesenih na daljavo, naj Komisija v izpodbijani odločbi ne bi razlikovala med naročili, prenesenimi na daljavo, in naročili na papirju. Zato naj bi bili stroški v zvezi z majhnimi naročili povečani za 40.421 FRF (6.162,14 EUR), kar zadeva stroške kurirjev, za 143.703 FRF (21.907,38 EUR), kar zadeva stroške sprejemanja, in za 235.567 FRF (35.911,96 EUR), kar zadeva stroške, povezane s poslovno dejavnostjo.

79 Poleg tega tožeča stranka navaja, da so francoski organi zamenjali število naročil, prenesenih na daljavo, in število naročil na papirju in ga v taki obliki poslali Komisiji. V nasprotju s presojo Komisije, v skladu s katero naj bi bil vpliv te zamenjave le zelo majhen, tožeča stranka meni, da so bile posledice precejšnje.

80 Tretjič, tožeča stranka kritizira izbiro „ključev porazdelitve“, uporabljenih v izpodbijani odločbi, tj. meril, na podlagi katerih so stroški dodeljeni obdelavi majhnih

naročil in drugim dejavnostim. Računovodski stroški in stroški dobave, povezani z majhnimi naročili, naj bi bili izračunani na podlagi števila izdanih računov (47 %) in ne na podlagi števila izdanih knjig (5 %). Vendar pa so bili drugi stroški upravnega osebja, povezani z majhnimi naročili, izračunani tako, da se je kot referenca upoštevalo število dobavljenih knjig. Računovodska služba pa naj ne bi bila omejena samo na izdajanje računov.

81 Tožeča stranka iz vsega zgoraj navedenega sklepa, da naj bi bili stroški, povezani z obdelavo majhnih naročil, bistveno nižji, kot jih je predstavila družba CELF. Skupni stroški v zvezi z majhnimi naročili naj bi bili za referenčno leto 1994 povečani za najmanj 1.384.222 FRF (211.023,28 EUR).

82 Nazadnje tožeča stranka trdi, da naj bi bil kakršen koli razmislek v zvezi z domnevno nalogo splošnega interesa družbe CELF nedopusten. Po eni strani naj bi opredelitev pomoči ne bila predmet te tožbe. Po drugi strani naj ne bi bilo v tem primeru mogoče uporabiti niti člena 86(2) ES niti sodne prakse iz sodbe Altmark (sodba Sodišča z dne 24. julija 2003 v zadevi Altmark Trans in Regierungspräsidium Magdeburg, C-280/00, Recueil, str. I-7747), ki se sklicujeta na pojem naloge splošnega interesa.

83 Komisija opozarja, da izpodbijana odločba temelji na zapletenih ekonomskih presojah. V teh okoliščinah naj bi bil sodni nadzor omejen na preverjanje upoštevanja postopkovnih pravil in pravil o obrazložitvi, pravilnosti dejstev, uporabljenih pri izpodbijani odločitvi, neobstoja očitne napake pri presoji teh dejstev in neobstoja zlorabe pooblastil. Izpodbijana odločba naj ne bi bila rezultat matematičnega prikaza, ampak celovite preučitve vprašanja, ali niso bile izplačane pomoči nesorazmerne in ali niso povzročile izkrivljanja konkurence.

84 Glede domnevnih očitnih napak pri presoji se Komisija sklicuje na široka pooblastila, ki jih ima za presojo združljivosti pomoči na podlagi člena 87(3) ES. Meni, da je Sodišče prve stopnje v sodbi z dne 6. marca 2003 v združenih zadevah Westdeutsche Landesbank Girozentrale in Land Nordrhein-Westfalen proti Komisiji (T-228/99 in T-233/99, Recueil, str. II-435) v zvezi z oceno načrta prestrukturiranja podjetja v težavah, ki jo je opravila Komisija, ugotovilo, da „lahko Sodišče prve stopnje samo, če je Komisija pri presoji takega načrta storila še posebno očitno in resno napako, razglasi za nično odobritev državne pomoči za financiranje takega prestrukturiranja“. Zato sodišče Skupnosti ne bi smelo nadomestiti presoje Komisije, zlasti na gospodarskem področju, s svojo presojo.

85 Na podlagi teh ugotovitev Komisija meni, da naj bi tožeča stranka imela še posebno težko dokazno breme. Ta naj bi morala ovreči domnevo zakonitosti izpodbijane odločbe s predložitvijo dokazov, ki bi lahko vzbudili dvome o presojah, ki jih vsebuje izpodbijana odločba.

86 V zvezi s tem Komisija navaja po eni strani, da naj tožeča stranka ne bi izpodbijala kulturnega cilja izpodbijane pomoči, in po drugi strani, da naj sporne pomoči ne bi pomenile čezmernega nadomestila stroškov, povezanih z zadevno dejavnostjo, čeprav spis, ki so ga predložili francoski organi, ni brez šibkih točk in ne zagotavlja natančne dodelitve vseh zneskov.

87 Komisija namreč meni, da če bi ji francoski organi prej vročili popoln spis, ki bi nesporno zagotavljal, da so izplačani zneski strogo izravnavali dodatne stroške, povezane z nalogami javne službe, ki jih je prevzela družba CELF, bi lahko s sklicevanjem na zgoraj navedeno sodbo Altmark Trans in Regierungspräsidium Magdeburg ugotovila, da ni bilo državne pomoči.

88 Komisija trdi, da so dokazi, ki jih je predložila tožeča stranka za izpodbijanje obstoja zadostne zveze med izplačano pomočjo in majhnimi naročili, zelo splošni. S temi dokazi naj bi poskušala zanikati očitno, se pravi, da je obdelava majhnih naročil dražja od obdelave velikih naročil. V zvezi s tem se Komisija sklicuje na dokument z naslovom „CELF – rentabilnost družbe CELF“, v katerem naj bi bili podrobno predstavljeni vzroki za dodatne stroške, povezane z obdelavo majhnih naročil, ki predstavljajo skoraj polovico naročil družbe CELF.

89 Prvič, kar zadeva domnevne računovodske zvijače, Komisija trdi, da naj bi bila uporaba množilnih koeficientov upravičena, ker naj bi bili po mnenju francoskih organov stroški obdelave na knjigo v primerjavi z drugimi naročili povprečno za okoli 50 % višji pri majhnih naročilih. Uporaba množilnih koeficientov naj bi bila podrobno razložena v dopisu francoske vlade z dne 5. marca 1998.

90 Drugič, glede upoštevanja prenosa na daljavo Komisija poudarja, da je izpodbijana odločba temeljila na informacijah, ki so jih francoski organi poslali leta 1998 in popravili leta 2003. Popravljen strošek majhnega naročila je bil 27,20 EUR na knjigo in ne več 27,44 EUR na knjigo. Za primerjavo, stroški povezani z običajnimi naročili naj bi znašali 18,44 EUR na knjigo.

91 Komisija trdi, da vsako majhno naročilo, preneseno na daljavo ali ne, vključuje dodatne stroške. Pri skladiščenju knjig, na primer, naj bi majhno naročilo zasedlo isti prostor kot večje naročilo, česar naj tožeča stranka ne bi izpodbijala.

92 Poleg tega naj bi bilo povprečno število del na vrsto skoraj dvakrat nižje pri majhnih naročilih, kar naj bi ustrezno povečalo stroške.

93 Tretjič, kar zadeva ključe porazdelitve, Komisija meni, da je število računov boljše merilo za izračun stroškov računovodstva, povezanih z majhnimi naročili, kot število knjig. Nasprotno naj bi bilo število knjig pomembnejše za druge službe. Komisija poleg tega navaja, da utemeljitve tožeče stranke v zvezi z računovodskimi zvijačami družbe CELF slonijo predvsem (skoraj dve tretjini stroškov, ki so bili tako popravljeni) na tej neutemeljeni kritiki ključev porazdelitve.

94 Francoska republika trdi, da je družba CELF dobila sporno pomoč zaradi svoje naloge splošnega interesa, ki je vključevala izvrševanje nedonosnih naročil tujih knjigarn.

95 Francoska republika meni, da naj bi domnevne napake, ki jih je odkrila tožeča stranka, ne izpodbijale pravilnosti dejstev, na katera se je Komisija oprla v izpodbijani odločbi. Nerazumno bi bilo trditi, da stroški obdelave majhnih naročil niso bistveno višji od stroškov drugih naročil. Francoska republika nazadnje navaja, da ni nujno, da obstaja povezava med majhnimi naročili in majhnimi založniki.

Presoja Sodišča prve stopnje

96 Opozoriti je treba, da ima Komisija na podlagi člena 87(3) ES široko diskrecijsko pravico, uresničevanje katere vključuje zapletene gospodarske in socialne ocene, ki jih je treba opraviti v okviru Skupnosti. Sodni nadzor, ki se uporablja za uresničevanje te diskrecijske pravice, je omejen na preverjanje upoštevanja postopkovnih pravil in pravil obrazložitve, pravilnosti dejstev ter neobstoja zmotne uporabe prava,

očitne napake pri presoji ali zlorabe pooblastil (sodba Sodišča z dne 29. aprila 2004 v zadevi Italija proti Komisiji, T-372/97, Recueil, str. I-3679, točka 83). Zlasti sodišče Skupnosti ni pristojno, da bi gospodarsko presojo izdajatelja odločbe nadomestilo s svojo (sodba Sodišča z dne 14. januarja 1997 v zadevi Španija proti Komisiji, C-169/95, Recueil, str. I-135, točka 34).

97 Da bi ugotovili, da je Komisija storila očitno napako pri presoji dejstev, ki bi upravičila razglasitev ničnosti izpodbijane odločbe, morajo biti dokazi, ki jih je predložila tožeča stranka, zadostni, da se presoja dejstev iz zadevne odločbe ne zdi verjetna (sodbi Sodišča prve stopnje z dne 12. decembra 1996 v zadevi AIUFFASS in AKT proti Komisiji, T-380/94, Recueil, str. II-2169, točka 59, in z dne 1. julija 2004 v zadevi Salzgitter proti Komisiji, T-308/00, ZOdl., str. II-1933, točka 138).

98 Komisija mora pri uresničevanju svoje diskrecijske pravice zagotoviti, da so usklajeni cilji svobodne konkurence in cilji odstopanja, ter hkrati upoštevati načelo sorazmernosti (po analogiji glej zgoraj navedeno sodbo AIUFFASS in AKT proti Komisiji, točka 54). Tako državam članicam ni mogoče dovoliti, da opravijo izplačila, ki bi izboljšala položaj podjetja prejemnika pomoči, toda niso potrebna za izpolnitev ciljev, določenih v členu 87(3) ES (v zvezi s tem glej sodbo Sodišča z dne 17. septembra 1980 v zadevi Philip Morris proti Komisiji, 730/79, Recueil, str. 2671, točka 17).

99 Zlasti pomoči za tekoče poslovanje, tj. pomoči, ki naj bi podjetje razbremenile stroškov, ki bi jih običajno moralo nositi samo v okviru svojega tekočega upravljanja ali svojih običajnih dejavnosti, načeloma ne spadajo na področje uporabe člena 87(3) ES. Te pomoči namreč načeloma izkrivljajo pogoje konkurence v sektorjih, v katerih so dodeljene, pri čemer glede na svojo naravo niso sposobne doseči enega od ciljev,

določenih z zgoraj navedenimi določbami o odstopanjih (v zvezi s tem glej zgoraj navedeno sodbo Sodišča z dne 14. februarja 1990 v zadevi Francija proti Komisiji, točka 50, ter sodbi Sodišča z dne 6. novembra 1990 v zadevi Italija proti Komisiji, C-86/89, Recueil, str. I-3891, točka 18, in z dne 15. maja 1997 v zadevi Siemens proti Komisiji, C-278/95 P, Recueil, str. I-2507, točka 37, ter sodbo Sodišča prve stopnje z dne 8. junija 1995 v zadevi Siemens proti Komisiji, T-459/93, Recueil, str. II-1675, točka 48).

100 Na podlagi teh načel je treba preučiti, ali je tožeči stranki uspelo dokazati, da je bila, kar zadeva preučitev združljivosti sporne pomoči s skupnim trgom, v zvezi z izpodbijano odločbo storjena očitna napaka pri presoji.

101 V obravnavanem primeru je bil cilj sporne pomoči razširjanje francoskega jezika in literature z mehanizmom izravnave dodatnih stroškov, povezanih z obdelavo majhnih naročil (uvodni izjavi 44 in 45 izpodbijane odločbe).

102 Komisija je tako sporno pomoč razglasila za združljivo s skupnim trgom, potem ko je pretehtala cilje promocije francoske kulture na eni strani in cilje ohranitve svobodne konkurence na drugi. V zvezi s tem je zlasti upoštevala, da pomoči, ki jih je dodelila Francija, niso pomenile čezmernega nadomestila stroškov, povezanih z obdelavo majhnih naročil.

103 Preučiti je torej treba, ali je Komisija, kot trdi tožeča stranka, precenila zgoraj navedene stroške, tako da naj bi bil znesek izplačanih pomoči očitno večji od stroškov, povezanih z obdelavo majhnih naročil, in torej šla prek uresničevanja kulturnega cilja, določenega v odstopanju iz člena 87(3)(d) ES, ki ga je Komisija opredelila v izpodbijani odločbi.

104 V zvezi s tem tožeča stranka v bistvu navaja dve glavni trditvi. Po eni strani meni, da je Komisija storila napako, ko je stroške, neposredno povezane z majhnimi naročili v celotnem obdobju izplačevanja spornih pomoči, izračunala na podlagi ekstrapolacije podatkov samo za leto 1994. Po drugi strani trdi, da je izračun stroškov za leto 1994 vsekakor napačen.

105 Če bi bila druga trditev tožeče stranke utemeljena, ne bi bilo treba preučiti prve trditve. Pravilnost ugotovitev Komisije za celotno sporno obdobje, ki temeljijo na ekstrapolaciji podatkov za leto 1994, je namreč odvisna od točnosti ugotovitev za to zadnje leto. Zato je treba preveriti, ali je bila v zvezi z izpodbijano odločbo storjena očitna napaka pri presoji, kar zadeva analizo pomoči, ki jih je družba CELF prejela leta 1994.

106 V zvezi s tem tožeča stranka v bistvu trdi, da je Komisija stroške, neposredno povezane z obdelavo majhnih naročil, samovoljno precenila na podlagi treh mehanizmov, tj. neutemeljenih množilnih koeficientov, napačnega upoštevanja konkretnih načinov izvrševanja naročil in nepravilnih ključev porazdelitve. Tožeča stranka meni, da je bil zato velik del stroškov, povezanih z drugimi dejavnostmi družbe CELF, pripisan majhnim naročilom. Tožeča stranka na podlagi tega sklepa, da je sporna pomoč v resnici koristila financiranju splošnega poslovanja družbe CELF.

107 Pojasniti je treba, da je Komisija izračunala stroške, neposredno povezane z obdelavo majhnih naročil, na podlagi pojasnil, ki ji jih je predložila Francoska republika v okviru postopka preučitve sporne pomoči. Na podlagi teh pojasnil je v uvodni izjavi 206 izpodbijane odločbe ugotovila, da je bil strošek obdelave majhnih naročil leta 1994 4.446.706 FRF (677.895,96 EUR), medtem ko je promet v zvezi s to dejavnostjo znašal 2.419.006 FRF (368.775,09 EUR). Zato je Komisija glede na to, da je bil skupni znesek spornih pomoči, izplačanih družbi CELF leta 1994, 2.000.000 FRF

(304.898,03 EUR), ugotovila, da je izid iz poslovanja majhnih naročil izkazal primanjkljaj v višini 27.700 FRF v zadevnem letu in da torej prejete pomoči niso mogle pomeniti čezmernega nadomestila za stroške, ustvarjene s to dejavnostjo (uvodni izjavi 206 in 207 izpodbijane odločbe).

108 Komisija je tudi pojasnila, kako je izračunala stroške, neposredno povezane z obdelavo majhnih naročil, v Prilogi IV k izpodbijani odločbi. Prvič, ta priloga vključuje tabelo, ki vsebuje različne kategorije stroškov, povezanih z dejavnostjo izvoznega posredništva družbe CELF – kot so stroški nakupa knjig, stroški osebja, splošni stroški itd. – in tudi stroške, ki bi jih morala po mnenju Komisije v vsaki od teh kategorij nositi družba CELF zaradi obdelave majhnih naročil. Drugič, zadevna priloga vsebuje pripombe in pojasnila o načinu, kako so bili nekateri od teh stroškov dodeljeni obdelavi majhnih naročil in ne drugim dejavnostim družbe CELF.

109 Iz zadevne priloge izhaja, da Komisija ni upoštevala dejanskih stroškov obdelave majhnih naročil. Komisija je nasprotno te stroške ocenila na podlagi skupnih stroškov, ki jih je družba CELF nosila za vsako kategorijo. Pri tem je Komisija dodelila del skupnih stroškov obdelavi majhnih naročil na podlagi vnaprej določenega ključa porazdelitve, ki, kot navaja tožeča stranka, ni bil nujno enak za vsako kategorijo. Tako je na primer Komisija za izračun stroškov nakupa knjig za majhna naročila razdelila skupne stroške knjig, ki jih je kupila družba CELF, s številom teh knjig. Nato je to številko, ki je ustrezala povprečnemu strošku na knjigo, pomnožila s številom knjig, ki so bile predmet majhnih naročil.

110 Poudariti je treba, da je Komisija ravnala drugače, ko je izračunala promet družbe CELF, ustvarjen z majhnimi naročili. V tem primeru ni izračunala samo povprečnega prometa na knjigo in ga pomnožila s številom knjig, zajetih v zadevni dejavnosti, ampak je upoštevala dejanski promet.

111 Navesti je treba, da če bi Komisija izračunala promet od dejavnosti majhnih naročil po metodi, ki jo je uporabila za izračun stroškov nakupa knjig za majhna naročila, bi bil ta promet veliko višji od prometa, izračunanega v izpodbijani odločbi, kar bi vplivalo na opredelitev sporne pomoči kot presežne ali ne glede na kulturni cilj, določen z odstopanjem iz člena 87(3)(d) ES, ki ga je Komisija opredelila v izpodbijani odločbi. Iz te odločbe, zlasti iz tabel 3(a), 3(b), 3(c) in tabele 4, namreč izhaja, da je povprečna dejanska cena knjig, prodanih v okviru dejavnosti majhnih naročil, precej nižja od povprečne dejanske cene knjig, ki jih prodaja družba CELF.

112 Sodišče prve stopnje kljub temu meni, da je treba analizo izpodbijane odločbe nadaljevati brez upoštevanja zgornjega razmisleka.

113 Iz Priloge IV k izpodbijani odločbi tudi izhaja, da je Komisija za nekatere kategorije stroškov številko, izračunano po metodi, opisani v točki 110, pomnožila z določenim koeficientom, da bi ugotovila dokončni strošek, ki ga je treba dodeliti majhnim naročilom. Tako so bili stroški, zbrani pod rubrikama „Sprejem (del), neposredna delovna sila“ in „Trgovske storitve, neposredna delovna sila“, izračunani na podlagi povprečnega stroška na knjigo za vsako od teh rubrik. Ta povprečni strošek na knjigo je bil pomnožen s številom knjig, ki so bile predmet majhnih naročil. Nato je bila ta številka še pomnožena s tri za izračun dokončnega stroška, povezanega z obdelavo majhnih naročil, za zadevno rubriko.

114 Po mnenju Komisije uporabo množilnega faktorja „tri“ upravičujejo dodatne težave, ki jih povzroča obdelava majhnih naročil v primerjavi z drugimi dejavnostmi družbe CELF.

115 Komisija je namreč menila, da morajo biti ti stroški povečani za majhna naročila, ker mora oseba, ki obdela naročilo, ne glede na njegov znesek nujno ponoviti določeno število fizičnih postopkov za vsako naročilo. Komisija meni, da množilni koeficienti omogočajo upoštevanje dodatnih stroškov, ki so del majhnih naročil.

116 Zlasti kar zadeva rubriko „Sprejem (del), neposredna delovna sila“, je Komisija v Prilogi IV k izpodbijani odločbi utemeljila uporabo množilnega koeficienta „tri“ z dejstvom, da je sprejemanje del velikih založnikov ali distributerjev avtomatizirano zahvaljujoč kodi EAN, ki omogoča prepoznavanje dela z optičnim branjem. Poudarila je, da dela, ki jih objavijo mali založniki, pogosto nimajo črtne kode, zato je potrebno ročno prepoznavanje. Poleg tega trdi, da so veliki založniki oskrbovali pariške stranke v zameno za udeležbo pri stroških prevoza, ki jih je določilo trgovinsko združenje, in prispevek je znašal 0,75 FRF/kg (0,11 EUR/kg), medtem ko je cena za kurirje 6,5 FRF/kg (0,99 EUR/kg) za pakete, ki se uporabljajo za dela malih distributerjev. Vendar pa ta zadnja navedba lahko zadeva samo kategorijo stroškov prevoza za nakupe in kurirje, za katero, kot bomo videli v nadaljevanju (točka 128), ne bi smel biti uporabljen noben množilni faktor, vsaj deloma, kot izhaja iz dopisa francoskih organov Komisiji z dne 11. marca 2003.

117 Kar zadeva stroške, zbrane pod rubriko „Trgovske storitve, neposredna delovna sila“, je Komisija v Prilogi IV k izpodbijani odločbi utemeljila uporabo množilnega koeficienta „tri“ s tem, da naj bi majhna naročila pomenila težjo obdelavo na ravni upravljanja prodaje. Komisija je to izbiro pojasnila tako, da je poudarila, da je pri težavah s kodiranjem naročil potrebno dodatno delo. Komisija je prav tako navedla, da vnos naročila spremljajo predhodne poizvedbe, tj. ISBN, katalog založnikov, različne podatkovne baze, preverjanje razpoložljivosti (ali ne) dela, potrjevanje ustreznosti naročila/založnika. V zvezi s tem je pojasnila, da pri težavah, povezanih s kakovostjo

naročilnice, nastanejo dodatni stroški. Dodala je, da se te težave pogosteje pojavijo pri majhnih naročilih, glede na to, da velike knjigarne, ki ustvarijo velik promet pri družbi CELF, na splošno uporabljajo visoko zmogljiva orodja, ki jim omogočajo racionalizacijo svojega upravljanja in zlasti pošiljanje naročil, ki vsebujejo jasne identifikacijske navedbe. Nasprotno pa po mnenju Komisije majhne knjigarne ne uporabljajo vedno sodobnih sredstev za mednarodno poslovanje, zato je njihova naročila včasih težko razbrati in so nepopolna, kar pomeni dodatne stroške pri obdelavi.

118 Kar zadeva kategorijo splošnih stroškov, ki vključujejo zlasti telefonske stroške, stroške teleksa, stroške pri prevzemu inkaso itd., na podlagi Priloge IV k izpodbijani odločbi ni mogoče določiti, ali so bili stroški, dodeljeni majhnim naročilom, izračunani kot pri stroških osebja na podlagi povprečnega stroška na prodano knjigo ali na podlagi prometa, ustvarjenega v okviru majhnih naročil, kot v primeru nekaterih posamičnih posrednih fiksnih stroških, ali na podlagi povprečnega stroška na izdani račun tako kot pri splošnih stroških, ki vključujejo stroške administracije. Iz navedene priloge jasno izhaja, da je bil rezultat tega postopka ne glede na način njegove izvedbe pomnožen s koeficientom 2,5.

119 Komisija je uporabo zgoraj navedenega koeficienta v Prilogi IV k izpodbijani odločbi utemeljila z dejstvom, da se telefonski stroški spreminjajo glede na številne dejavnike, zlasti glede na „odgovore strank“ in „iskanja založnikov“. Dodala je, da se ti stroški nanašajo na več postopkov, med katerimi so sprejem naročilnice knjigarnarja, kodiranje naročila, vnos naročila in računovodstvo, katerega naloga je, da zabeleži vse tokove v zvezi z opisanimi postopki.

120 Treba je torej preveriti, ali je, kot trdi tožeča stranka, ob predpostavki, da so ključi porazdelitve med majhnimi naročili in preostalimi dejavnostmi družbe CELF za različne kategorije stroškov, ki jih nosi ta družba, pravilni, izbira navedenih množilnih koeficientov samovoljna in ali Komisija nikakor ne bi smela uporabiti teh množilnih koeficientov za naročila, prenesena na daljavo.

121 V skladu s pojasnili Komisije in tožeče stranke, podanih v vlogah in na obravnavi, je naročilo, ki je preneseno na daljavo, naročilo, prejeto z elektronskim sredstvom, kar olajša njegovo poznejšo obdelavo v primerjavi z naročilom na papirju, saj mora zadnjega ponovno obdelati zaposleni, da ga prilagodi upravnemu sistemu, ki je zdaj informatiziran.

122 Pomen prenosa naročil na daljavo je bil poudarjen med postopkom preučitve sporne pomoči. Tako so francoski organi v dopisu Francoske republike Komisiji z dne 5. marca 1998 z naslovom „Utemeljitev sorazmerne narave subvencije“ trdili, da kadar naročilo ni preneseno na daljavo, to nesporno povzroči dodaten strošek pri obdelavi naročila. Zato so francoski organi trdili, da je eden od dejavnikov, ki utemeljuje, da obdelava majhnih naročil vključuje dodaten strošek v primerjavi z obdelavo drugih naročil, ta, da so ta pogosto poslana majhnim založnikom, s katerimi avtomatski postopki s prenosom na daljavo niso mogoči. Francoski organi so nazadnje navedli, da prenos na daljavo omogoča prepoznavanje vsakega dela z optičnim branjem.

123 Prav tako je Komisija, kot je bilo navedeno (glej točke od 114 do 119 zgoraj), v Prilogi IV k izpodbijani odločbi ter zlasti v točkah 2, 4 in 9 pripomb in pojasnil večkrat utemeljila uporabo množilnih koeficientov z dejstvom, da majhna naročila pogosto zahtevajo ročno obdelavo, glede na to, da sprejemanje del ni avtomatizirano

ali zahteva predhodne poizvedbe zaradi neobstoja kodiranja. Prav tako se je Komisija za utemeljitev uporabe koeficienta za splošne stroške – telefon, teleks in stroški pri prevzemu inkaso – sklicevala na dejstvo, da so bili potrebni dodatni postopki za njihovo kodiranje.

124 Očitno pa je nedosledno trditi, da je neobstoj prenosa na daljavo vzrok dodatnih stroškov, in hkrati uporabiti enak množilni koeficient za naročila, ki so bila prenesena na daljavo, in naročila, ki niso bila.

125 Uporaba množilnega faktorja za stroške, ustvarjene z obdelavo majhnih naročil, bi bila glede na neobstoj prenosa na daljavo sprejemljiva samo, če bi bil prenos na daljavo očitno manj razširjen med majhnimi naročili kot med drugimi. Taka hipoteza izhaja iz Priloge k dopisu Francoske republike za Komisijo z dne 5. marca 1998 z naslovom „Utemeljitev sorazmerne narave subvencije“. Francoski organi so namreč Komisijo obvestili, da je bila samo ena tretjina majhnih naročil prenesena na daljavo, medtem ko je bil prenos na daljavo drugih naročil družbe CELF opravljen v višini 58 %. Ti številki sta bili podlaga za analizo stroškov obdelave majhnih naročil, ki jo je opravila Komisija.

126 Vendar pa so francoski organi, kot je Komisija priznala v izpodbijani odločbi (uvodna izjava 212), v zgoraj navedenem dopisu z dne 5. marca 1998 zamenjali odstotek naročil, prenesenih na daljavo, in odstotek naročil, ki niso bila prenesena na daljavo. Dejanske številke za majhna naročila so pokazale, da sta bili dve tretjini naročil preneseni na daljavo, ena tretjina pa ni bila. Ugotoviti je torej treba, da je bil leta 1994 prenos na daljavo očitno bolj razširjen v dejavnosti majhnih naročil kot v drugih dejavnostih družbe CELF, kot so francoski organi priznali in s tem seznanili Komisijo v dopisu z dne 11. marca 2003.

127 Komisija pa je v izpodbijani odločbi (uvodna izjava 212) kljub temu menila, da napaka francoskih organov, ki jo je ponovila v svojih izračunih, ni bila taka, da bi vzbudila pomisleke o sorazmernosti sporne pomoči, ker je bil finančni vpliv zamenjave naročil, ki so bila prenesena na daljavo, in tistih, ki niso bila, samo skromnih 0,24 EUR na knjigo. V tej ugotovitvi so povzeta pojasnila francoskih organov iz Priloge 1 k dopisu za Komisijo z dne 11. marca 2003. V skladu s temi pojasnili je ta zamenjava zadevala samo eno kategorijo stroškov, tj. stroške kurirjev, ker naj bi bil množilni koeficient – nepravilno – uporabljen za stroške, dodeljene majhnim naročilom.

128 Kot je tožeča stranka trdila na obravnavi, je stališče Komisije, ki je po eni strani vključevalo sprejetje izračunov, ki so jih predložili francoski organi v dopisu z dne 5. marca 1998 – ki so v bistvu temeljili na predpostavki, da je za dodatne stroške obdelave majhnih naročil v veliki meri odgovorna nizka stopnja prenosa majhnih naročil na daljavo – ter po drugi strani sprejetje in posvojitev stališča francoskih organov, navedenega v dopisu z dne 11. marca 2003, da naj bi imelo dejstvo, da sta bili na daljavo preneseni dve tretjini naročil in ne ena tretjina, le zanemarljiv učinek na sorazmernost sporne pomoči, očitno nedosledno.

129 Stališče Komisije je tudi očitno napačno. Kot namreč jasno izhaja iz Priloge IV k izpodbijani odločbi, so bile domnevno nizka stopnja prenosa majhnih naročil na daljavo in težave z njihovo obdelavo, ki so bile načeloma v veliki meri rešene s prenosom na daljavo, uporabljene kot dejavniki za utemeljitev uporabe različnih množilnih koeficientov. Trditev, da naj bi zamenjava odstotkov v zvezi s prenosom majhnih naročil na daljavo vplivala samo na stroške kurirjev, je torej brez dejanske podlage.

130 Ugotoviti je treba, da je Komisija storila očitno napako pri presoji, ko je za svojo prvotno oceno stroškov, povezanih z obdelavo majhnih naročil, uporabila množilne

koeficiente, ki jih je utemeljila z dodatnimi tehničnimi težavami pri obdelavi, ki bi jih lahko rešili z uporabo prenosa na daljavo. To je očitno veljalo, kar zadeva stroške sprejemanja del, stroške neposredne delovne sile komercialne službe, telefonske stroške, stroške teleksa in stroške pri prevzemu inkaso. Glede na vsebino odgovorov Komisije na pisna vprašanja Sodišča prve stopnje je to veljalo tudi, kar zadeva stroške kurirjev.

131 Da bi Sodišče prve stopnje preverilo vpliv te napake na presojo Komisije v izpodbijani odločbi glede tega, ali je sporna pomoč presežna, je Komisijo zaprosilo, naj mu predloži izračun stroškov, povezanih z majhnimi naročili, brez množilnih koeficientov.

132 Komisija na to vprašanje ni odgovorila z natančno številko. Vendar pa je iz njenega odgovora očitno, da bi bili stroški, povezani z obdelavo majhnih naročil, brez navedenih koeficientov nižji za več kot 635.000 FRF (96.805,13 EUR), tudi brez upoštevanja drugih kategorij stroškov, kot so tiste, za katere je bil uporabljen koeficient „tri“.

133 Zato Komisija, če ne bi uporabila množilnih koeficientov, na podlagi številk, ki jih je uporabila v Prilogi IV k izpodbijani odločbi, ne bi mogla ugotoviti, da pomoč, ki jo je prejela družba CELF, ne pomeni presežnega nadomestila stroškov, ustvarjenih z obdelavo majhnih naročil. Brez uporabe množilnih koeficientov bi izid iz poslovanja iz te dejavnosti izkazal presežek v višini več kot 600.000 FRF.

134 Vsekakor je treba ugotoviti, da čeprav bi Komisija lahko uporabila množilni koeficient za kategorije stroškov, navedene v točki 130 zgoraj, bi storila očitno napako pri presoji, če bi navedene množilne koeficiente uporabila tudi za naročila, prenesena na daljavo, glede na to, da se ta očitno ne srečujejo s težavami, ki so bile navedene kot glavna utemeljitev za uporabo teh množilnih koeficientov.

135 Zato je treba ugotoviti, da vsekakor dve tretjini povečanja stroškov, ki sta posledica uporabe množilnih koeficientov, izhajata iz očitno napačne presoje.

136 Zato tožeča stranka utemeljeno trdi, da je Komisija precenila stroške, povezane z obdelavo majhnih naročil, ki jih je družba CELF dejansko imela in za katere se je štelo, da so natančno in sorazmerno izravnani s sporno pomočjo.

137 Glede na zgoraj navedeno je treba ugoditi drugemu delu tretjega tožbenega razloga, ki se nanaša na očitno napako pri presoji pri preučitvi združljivosti sporne pomoči.

138 Zato je treba člen 1, zadnji stavek, izpodbijane odločbe razglasiti za ničen, ne da bi bilo treba preučiti druge trditve in tožbene razloge tožeče stranke.

Stroški

139 V skladu s členom 87(2) Poslovnika Sodišča prve stopnje se neuspeli stranki naloži plačilo stroškov, če so bili ti priglašeni. Komisija s svojimi predlogi ni uspela, zato se ji v skladu s predlogi tožeče stranke naloži plačilo stroškov.

140 Francoska republika nosi svoje stroške na podlagi člena 87(4), prvi pododstavek, Poslovnika.

Iz teh razlogov je

SODIŠČE PRVE STOPNJE (tretji senat)

razsodilo:

1. Člen 1, zadnji stavek, Odločbe Komisije z dne 20. aprila 2004 glede podpore, ki jo je Francija izvrševala v korist Zadruge za izvoz francoskih knjig (CELF), se razglasi za ničen.

2. Komisiji se naloži plačilo njenih stroškov in stroškov, ki jih je priglasila Société internationale de diffusion et d'édition SA (SIDE).

3. Francoska republika nosi svoje stroške.

Jaeger Tiili Tchipev

Razglašeno na javni obravnavi v Luxembourgu, 15. aprila 2008.

Sodni tajnik Predsednik

E. Coulon M. Jaeger